

Írta: Patkó Kornélia – Máté József

ÚJ NEVELÉSI MÓDSZEREK KERESÉSE ELŐZETES FOGVA TARTÁSBAN LÉVŐ FIATALOK SZÁMÁRA

A Szociális és Családügyi Minisztérium Debreceni Javítóintézete 1997. november 1-je óta működik. Az 1995. évi LXI. törvény tette lehetővé, hogy az előzetes letartóztatás a fiatalkorúakat illetően javítóintézetben is végrehajtható legyen. A törvény megalkotásának célja az volt (s így az intézményünk célja is az lett), hogy a fiatalkorúak emberségesebb körülmények között nyerjenek elhelyezést a letartóztatás időtartama alatt, és ne a büntetés, hanem a pedagógiai nevelés legyen velük szemben az az eszköz, mely visszatartó erővel hathat további életútjukra. A rendelkezés szerint öt megyéből (Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Heves, Jász-Nagykun-Szolnok) fogadunk be fiatalokat.

Intézményünknek saját általános iskolája és foglalkoztató tanműhelye van, ahol a fiatalok délelőttönként folytatják, illetve befejezik általános iskolai tanulmányaikat, és lehetőségük van különböző szakmák elsajátítására is (pl. szöveg, varrás, kertészet), délutánonként pedig pedagógusok irányításával közművelődési és sportfoglalkozásokon vesznek részt.

Az intézménynek önálló egészségügyi részlege van. A főállásban dolgozó gyermekgyógyász-ifjúságorvosnak a gyógyító munkán felül ezer szállal kell kapcsolódnia az intézmény jellegéből adódó feladatok megvalósításához. Különösen fontossá vált számunkra a változatos mentálhigiénés tevékenység.

Intézetünk egyesületekkel, alapítványokkal, külső intézményekkel tart fenn állandó munkakapcsolatot, hogy lehetőségeit bővítsse. Így találkoztunk az SOS Egyesülettel is és vezetőjével, Máté Józseffel.

Cikkünkben egy, az SOS Egyesület a Szenvedélybetegekért segítségével megvalósított, különösen sikeres próbálkozásunkról szeretnénk beszámolni. Célunk az volt, többszörösen hátrányos helyzetű fiataljaink körében kipróbáljuk a filmet, a filmművészetet, mint értékközvetítő médiumot

- (1) szemléletformálás,
- (2) kommunikációs készségfejlesztés, illetve
- (3) közösségi életre nevelés céljából.
- (4)

Foglalkoztató programjaink repertoárjába 2001. áprilisában került be ez a filmklub, melynek szervezése és lebonyolítása a már említett szociológus mentálhigiénikus szakember bevonásával zajlott, közel fél éven át. A rendezvényt sorozatot anyagilag a Magyar Mozgókép Kultúra Alapítvány támogatta.

A filmklub indításakor alapelveként fogalmaztuk meg azt, hogy

(1) egyrészt csak olyan filmeket fogunk vetíteni, melyeket a bent lévő fiatalok kint, „szabadlábon” maguktól talán meg sem néznének, vagyis melyek az igénytelenebb, kommersz tömegfilmek színvonala fölött állnak, esetleg kimondottan művészfilmek, (Az előzetes beszélgetésekből kiderült, hogy szinte kizárólag az akció-, a horror- és a fantasy filmeket, illetve a szappanoperákat részesítették előéletükben előnyben)

(2) másrészt az a filmklubtagsági feltétel is megfogalmazódott a fiatalok felé, hogy a filmek megtekintése után kötelező jelleggel és aktívan vegyenek részt egy filmelemző előadáson, vitán, beszélgetésen.

Az első alapelv burkoltan magában foglalta azon kívánalmunkat, hogy a fiatalok számára szokatlan filmnyelvi hatások a vizuális nevelés eszközeiként újfajta készségek formálódása, nem-verbális üzenetek, összefüggések érzékenyebb befogadása-értelmezése felé nyisson kaput bennük.

Ugyanakkor a filmek kiválasztását (túl azon a sajnálatos esetlegességen, hogy egyáltalán mi szerezhető be) legtöbbször az is befolyásolta, hogy milyen téma tűnt kívánatosnak a fiatalokkal folytatandó eszmecsere céljából – pl. AIDS, gyermekbűnözés, antiszemitizmus, a romák életmódja, helyzete, szenvedélybetegség, szeretet, barátság, család, társ kapcsolatok, stb.

A levetített filmek között szerepelt többek között pl. a *Philadelphia – az érinthetetlen*, Kusturica *Macskajaja*, Milos Formantól a Száll a kakukk fészkére, a Bronx! mese Robert de Nirotól továbbá az *Édes kis semmiség*, *Az állatkerti megállóhely gyermekei*, *Forrest Gump*, *Mátrix*, *Huszonnyolc nap*, *Közellenség*, *Good Will Hunting*, *Életvonat*, *Lesz ez még így se!*, *Holt Költők Társasága*, vagy pl. Xantus János *Rocktérítő* című filmje stb.

A csoport létszáma 20 fő körül ingadozott (ezt tartottuk a beszélgetések szempontjából is ideálisnak), és némiképp fluktuált, hiszen időközben egyes klubtagok más intézményekbe kerültek el, megint mások a támasztott kívánalmaknak (pl. legyenek aktívak a véleménynyilvánításban) nem kívántak eleget tenni, ezért adták át a helyüket a csoporttagságra várakozó külsősök egyikének.

Összességében a filmklubot sikeresnek tekinthetjük, mert a többnyire általános iskolai végzettséggel sem rendelkező fiatalok lelkesen és hálásan várták a mindig soron következő vetítést. A filmklubtagsággal „rendelkezők” szinte – jó értelemben vett – sajátos presztízst éreztek magukénak az intézmény falain belül a többi fiatallal szemben a csoporthoz tartozás révén. Számunkra, szervezők számára pedig örömteli meglepetéssel bírt az a tény, hogy a fiatalok a „nehezebb” filmeket is nagy türelemmel fogadták, és minden esetben messze az elvárások, előzetes elképzelések feletti színvonalon és mélységben értelmezték a cselekményt és a szereplőket. Meggyőződésünk, hogy ez által nagyon gyakran olyan dolgokról gondolkodtak és fogalmaztak meg – időnként verbális készségeiket is maximálisan mozgósítva – véleményeket, melyekről korábban a családjuk körében vagy a barátaik között – talán soha nem tették ezt.

Problémát jelentett a teljes társaság aktivizálása, hiszen törvényszerűen adottak voltak a csoport hangadói, akik készségesen szólaltak fel minden esetben elsőként, viszont tevékenységük másokat passzivitásra készítetett. Ezért a beszélgetések során tudatosan hangsúlyt kellett fektetni a „teljes mozgósításra”, a személyekhez intézett kérdésekre, körválaszokra, a nézetkülönbségek központba állítására, a játékos, aktivizáló célzatú provokációkra.

Álljon itt a filmklubról szóló beszámoló végén néhány olyan levélrészlet, amely maguktól a résztvevőktől származik.

A *Holt Költők Társasága* című, a szervezők számára meglepően nagy sikerrel vetített filmről írja egy fiatal: „... teced mert egy emberséges tanitorol szolt aki megértete a fiúkat... Joszivü rendes ojan volt aki szerété a gyerekeket... sokat tanitot és szépeket, őket boldogá tete... nagyon érdekes volt és én velem is megtörténhetet volna meg az életben másokkal...”

Más ugyanerről a filmről így fogalmazott: „... azért volt jó mert fiatalokról szolt meg az iskoláról... elég vicces volt a főszereplő tanár de szerintem nem volt hibás... azért rúgják ki mert a többi tanár szerint nem jó irányba vitte a csapatot”.

A Forrest Gump-ról írja egy fiatal: „... a főszereplő, Tom Hanks, kitartó volt mindenben, ki akart próbálni mindent, mindenki hűjének nézte pedig sikeres volt... hűséges kitartó bátor de ügyetlen volt... és jó apa... keményen küzdött az egészségért hogy olyan ember legyen, mint a többi...”